

**АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ І ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ З
ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРАПІЇ НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ
МЕДИЧНОГО ВНЗ**

Катеренчук І.П.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Висвітлені питання організації навчального процесу з військової медицини. Доведена важливість вивчення майбутніми лікарями військової медицини, зокрема військової терапії. Визначені актуальні завдання і проблеми вивчення військової медицини на кафедрі внутрішньої медицини.

Ключові слова: військова терапія, навчальний процес.

У сучасних умовах складовою підготовки лікаря в медичному ВНЗ є одночасна підготовка з військової медицини. Військова терапія – це найважливіший розділ військової медицини. Її змістом є вивчення етіології, патогенезу, клініки, профілактики і лікування уражень від бойової зброї і захворювань внутрішніх органів, що виникають в умовах бойової діяльності військ; розробка організаційних форм надання терапевтичної допомоги цим категоріям постраждалих [1].

Основні завдання військово-польової терапії такі:

- розробка, наукове обґрунтування, систематичне вдосконалення і впровадження в практику організаційних форм надання терапевтичної допомоги ураженим, хворим і пораненим у різних умовах бойової діяльності військ;
- вивчення етіології, патогенезу, клінічної картини станів, зумовлених впливом на організм засобів масового ураження (ядерної, хімічної та інших видів зброї), і розробка методів їх діагностики, профілактики і лікування;
- вивчення особливостей виникнення, клінічного перебігу, лікування соматичних хвороб в умовах бойової діяльності військ; аналіз захворюваності та розробка комплексу заходів, спрямованих на зменшення захворюваності та зміцнення здоров'я особового складу військ;

- розробка методів профілактики і лікування хвороб, пов'язаних із дією на організм військовослужбовців несприятливих факторів військової праці: електромагнітних хвиль різних діапазонів, іонізуючих випромінювань, отруйних технічних і агресивних рідин;

- подальше вдосконалення методів діагностики, профілактики і лікування хвороб внутрішніх органів у поранених, контужених, обпалених і при політравматичних ураженнях;

- розробка питань військово-лікарської експертизи і реабілітації хворих та уражених терапевтичного профілю.

Отже, військова терапія має низку своїх особливостей, а підготовка з військової терапії – важлива складова підготовки лікаря. Однак останніми роками вивченню військової терапії в медичних вишах не надавалося належної уваги. Одночасно з ліквідацією військових кафедр припинилося вивчення військової терапії, що несприятливо позначилося на формуванні знань і вмінь надавати медичну допомогу в сучасних умовах, проводити медичне сортування, вміти надавати медичну допомогу на етапах медичної евакуації.

Ведення бойових дій на Донбасі та Луганщині засвідчили, що бойові операції мають і далі будуть мати здебільшого маневрений характер. Тому перед військово-медичною службою взагалі і військовою терапією зокрема ставляться такі завдання: забезпечити кваліфіковану терапевтичну допомогу в умовах маневреної війни при застосуванні противником різних видів зброї, в умовах дії різних видів і родів військ. Необхідно враховувати специфіку театру воєнних дій (регіон, болотиста місцевість, гірські райони, наявність хімічних підприємств, об'єктів ядерної енергетики, шахт, хімічних підприємств та ін.), можливості противника використовувати різні види зброї і багато інших чинників.

Важливою складовою в нинішніх умовах є корекція психологічного статусу учасників бойових дій, які перебували в зоні антитерористичної операції, у зв'язку з чим у навчальну робочу програму введена тема «Бойова психічна травма».

Усе це впливає на організаційні форми надання терапевтичної допомоги на етапах медичної евакуації і визначає її завдання і обсяг, які змінюються залежно від характеру і ходу бойової операції. Ці труднощі поглиблюються на передових етапах евакуації тим, що для встановлення діагнозу тут можуть бути використані в основному дані суб'єктивного і звичайного об'єктивного обстеження хворого (огляд, пальпація, перкусія, аускультация), найпростіші інструментальні дослідження (вимірювання артеріального тиску) з обмеженим застосуванням додаткових методів (лабораторних, інструментальних та ін.).

На кожному етапі медичної евакуації необхідно не тільки встановити діагноз, а й визначити лікувально-евакуаційний прогноз, тобто встановити той етап медичної евакуації, де лікування виявиться найефективнішим, а терміни його – оптимальними. Установлюючи діагноз захворювання на передових етапах евакуації, лікар має призначити хворому лікування, враховуючи доцільність і можливість його проведення в тій обстановці, в якій буде відбуватися евакуація постраждалого чи захворілого.

Робота медичної служби ускладнюється в разі застосування противником засобів масового ураження, коли на передові етапи медичної евакуації надходить одночасно велика кількість уражених. У цих умовах необхідно в найкоротші терміни провести сортування, санітарну обробку, визначити характер і тяжкість ураження, надати постраждалим невідкладну терапевтичну допомогу, евакуювати їх на наступні етапи медичної евакуації.

Таким чином, лікарю, який працює в польових лікувальних закладах, необхідно мати спеціальну підготовку з діагностики і лікування уражених із бойовою терапевтичною патологією, знати основи організації польової військово-медичної служби.

У нинішніх умовах сучасні випускники медичних ВНЗ не мали ні теоретичних знань, ні практичної підготовки з військової медицини.

Зробивши відповідні висновки, враховуючи недоліки надання медичної допомоги в зоні бойових дій на Донбасі, ведення противником гібридної війни та недостатню готовність надання якісної і своєчасної медичної допомоги, Міністерство охорони здоров'я своїм розпорядженням відновило вивчення військової медицини у вищих медичних навчальних закладах [3]. На виконання доручення МОЗ України у наскрізну програму включений змістовий модуль із військової медицини [2].

Однак виникла низка проблем організаційно-методичного характеру, розв'язання яких сприятиме підвищенню рівня знань як із військової медицини загалом, так і з військової терапії. Студенти в нинішній час не вивчають загальновійськової підготовки та організації і тактики медичної служби, тому, починаючи вивчення військової терапії, вони не мають найменшого уявлення про медичні підрозділи Збройних сил України, про самі підрозділи, їх чисельність, штатно-організаційну структуру. У зв'язку з цим викладач змушений значну частину часу, виділеного на вивчення військової терапії, приділяти вивченню тих розділів, які раніше вивчалися на військовій кафедрі і без розуміння яких неможливо вивчати військову терапію. Викладачі кафедри не мають відповідної підготовки, тому актуальним завданням стає підготовка викладачів на циклах підвищення кваліфікації на опорній кафедрі з військової медицини з відповідною сертифікацією викладачів.

На кафедрі внутрішньої медицини підготовлена необхідна навчально-методична документація згідно з чинними вимогами – тексти і презентації лекцій, навчально-методичний посібник, методичні розробки для студентів, набори тестів і ситуаційних задач різних рівнів складності.

Однак основними принципами військової терапії є однакове розуміння всіма структурами етіології, патогенезу, особливостей надання медичної допомоги, медичного сортування та евакуаційних заходів. Виходячи з цих принципів, на наш погляд, недоцільно в кожному ВНЗ готувати свою методичну базу, видавати підручники, навчальні посібники, методичні

розробки. Було б доцільним доручити відповідним висококваліфікованим фахівцям підготувати єдиний методичний стандарт - підручник, посібник, методичні розробки для викладачів і студентів, ситуаційні задачі для контролю знань і користуватися цим стандартом у всіх ВНЗ України. За необхідності можна було б залучити до написання навчально-методичних видань найбільш кваліфікованих фахівців із різних навчальних закладів, створивши при цьому єдиний навчальний комплект необхідної літератури.

Практичні заняття доцільно проводити в тематичних навчальних класах та відділеннях багатoproфільних лікувальних закладів (гематологічному, кардіологічному, неврологічному та ін.). Досить важливе вміння викладача змодельовати ситуацію і навчити студентів проводити медичне сортування та надавати медичну допомогу на етапах медичної евакуації.

Важливим елементом буде також підготовка нової військової доктрини, її усвідомлення і практична реалізація в Збройних силах України та медичних підрозділах Збройних сил, а також її впровадження в навчальний процес при вивченні військово-медичних дисциплін.

Список використаної літератури

1. Козачок М. М. Військова терапія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит / М. М. Козачок [та ін.] ; за ред. М. М. Козачок ; Українська військово-медична академія. — К., 2007. — 449 с.
2. Внутрішня медицина. Наскрізна навчальна програма підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» для студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. – К., 2014. — 64 с.
3. Перелік тем з навчальної дисципліни «Військова терапія», внесених до тематики навчальної дисципліни «Внутрішня медицина» для студентів вищих медичних навчальних закладів освіти III-IV рівнів акредитації (лист МОЗ України № 08.01-47/14524 від 25.05.2014 р.).